

HARIDUS

Arengustrateegia 2035+ avaväitlus 18.04.2018

HARIDUSE töölaua arutelu kokkuvõte

Alus: eelmise strateegia kaart

Eesmärk: 'vunki mano' konkurentsivõimelisele ja väärtuspõhisele haridusele.

2.1 Õpilaste võimetekohasusega arvestamine, aktiivne toetamine:

* formaalne haridussüsteem peab hakkama rohkem arvestama erisustega

- näit. koolid ei tohi piirata akadeemiliselt vähemvõimekate laste osalemist spordivõistlustel/loovust soosivatel üritustel (paljudele lastele on sport/kunst ainukesed positiivse kogemuse saamise võimalused; võistlustel/üritustel osalemise kaudu saab märgata teisi oskusi ning aidata kaasa nende arendamisele; sport/kunst aitavad toetada põhiväärtuste arendamist (seos 2.4)

- paljudele HEV lastele on liikumine väga oluline ka keskendumise seisukohalt. Vähendada tuleb ainetunde, kus õpilased on surutud pikkadeks perioodideks pinki istuma ning saavad kaasa rääkida ainult siis kui selleks on „kõrgemalt poolt“ luba antud. Vaja on rohkem kasutada ainete lõimingu (eriti liikumisega) ning sellele vajaduspõhisele integratsioonile peavad kaasa aitama ka õpilastele määratud tugisikud.

- samadel põhjustel peaks andma kõigile seda soovivatele õpilastel võimaluse ennast proovile panna muudel õpilasvõistlustel (viktoriinid, aineolümpiaadide kooli- ja maakonnavoored). Igast kogemusest õpib, ning esikoht ei ole kõige tähtsam eesmärk.

* rohkem paindlikkust formaalsesse haridussüsteemi

- paljudes suuremates koolides on proovitud hakata moodustama lennu põhiseid tasemerühmi (näit. võõrkeeles ja matemaatikas), mis on kindlasti õpilase arengule toeks. Loodud on ka väikeklasse ja nn Tootsi klasse jne. Aga kuidas on klassikursuste üleses paindlikkusega? See probleem tekib just LÕK laste toetamisel. Näide: 3. klassis õppis laps, kellel oli määratud LÕK õppekava. Kolm korda nädalas osales ta aja sisustamiseks koos ülejäänud klassiga võõrkeele tunnis (kuigi seda ainet oleks ta pidanud õppima hakkama alles 6. klassis) ning kord nädalas sai ta teiste võõrkeele tunni ajal individuaalsete õpet emakeele omandamiseks. Kolm aastat hiljem, kui see laps pidi ka õppekava kohaselt hakkama võõrkeelt õppima, jäi ta tundidesse käima ikka koos oma klassikaaslastega, kes olid temast oskuste poolest kaugemale ette jõudnud. Kui selline „rumalam näimise“ olukord ei tekitanud selles puberteediikka jõudnud noorukis trotsi õppimise ja kooli vastu, mis siis veel? Samaks, kui see laps oleks saanud hakata koos algajate rühmaga oma võimetest lähtuvalt võõrkeeleõpingutega uuest pihta ning see vahepeal teiste kõrvalt omandatu oleks saanud tema õpinguid toetada, võiksid tulemused olla hoopis teised. Ja me tõesti lähtuks õpilase hariduslikest vajadustest.

Samuti peaks koolid võimaldama andekamatel kiiremini edasi liikuda järgmise taseme tundidesse.

* igasse klassi on vaja koos edukalt toimivaid õpetaja + abiõpetaja paare/kooslusi

Kuidas on võimalik, et Soomes on 24 lapse peale klassis 2-3 õpetajat? Ja meie ei saa isegi ühte abiõpetajat mitme klassi peale?! See on ju ammu tõestatud, et tähelepanu suudab korraga haarata 7 +/- 2 infoühikut. Kuidas me eeldame, et õpilaste individuaalne toetamine siis toimib, kui üks õpetaja peab korraga jõudma 24 täiesti erineva võimekusega nooreni ja lisaks ühe klassi aineõpetajaks olemisele peab seesama õpetaja olema veel teise klassi klassijuhataja, projektijuht, üle kooli korraldaja ning veel paljudele teiste klasside õpilastele järeleaitaja, kasvataja, motiveerija jne jne jne.

* tõsta õpetajate kompetentsi HEV-lastega toimetulekul

Kuigi sellega on tegeletud, on õpetajate oskused HEV lastega toimetulekuks siiski puudulikud – vaja on veel rohkem koolitada ning suunata õpetajaid omavahel häid praktikaid jagama. Samuti peaks olema olema võimalus avatud tunde külastada ning käia kogemusi vahetamas ka väljaspool Eestit

(seos 2.5). Ehk oleks tarvis õpetajad vähemalt iga 8-10 aasta tagant saata nn vaheaastale ennast täiendama ning uut motivatsiooni leidma.

* toetada ja arendada nn alternatiivharidust pakkuvaid asutusi

Kõigile lastele ei sobi suured „mammutkoolid“ ja tavaline formaalharidus. Seega peaks maakonnas olema vähemalt üks alternatiivharidust pakkuv kool. Võrumaal on vaja aidata välja arendada waldorf-kool (vähemalt III kooliastme lõpuni) ning aidata säilida teistel eri- ja erakoolidel (Leiutajateküla, Gaia, Pikakannu, Järve, Urvaste jne), et iga (HEV) õpilane leiaks endale sobiva võimaluse hariduse omandamiseks

2.2 Haridusvõrgu korrastamine:

* luua maakonnaülene hariduse tugispetsialistide kompetentsikeskus

- On tore, et maakonna suuremad koolid on suutnud endale leida logopeedid, eripedagoogid, sotsiaalpedagoogid ja psühholoogid aga väikestel koolidel see nii lihtsalt ei õnnestu. Ehk oleks targem koondada kompetents eraldi asutusse, kes hakkavad kõigile maakonna koolidele teenust osutama. Nii saaks pakkuda täistöökoormust, mis kindlasti suurendaks võimalusi spetsialistid tööle leida (võrreldes 0,25 ja 0,33 töökohtadega, mida üks kool suudaks pakkuda). Lisaks oleks neutraalsem pind psühholoogiliseks nõustamiseks sobilikum kui koolis asuv kabinet, kuhu sisenemine võib tuua liigset tähelepanu ning seetõttu võib nii mõnigi teenuse vajaja jätta sinna minemata.

- Spetsialistide leidmiseks tuleb teha ka ise aktiivsemat tööd - pöörduda otse õppeasutustesse, hoida ühendust oma kodukandi õppuritega kes vastavat eriala omandavad ning pakkuda praktikavõimalusi juba varakult, et siduda spetsialistid kodukandiga.

- Loomulikult peab spetsialistidel olema ka väärikas ja töö olulisusele vastav töötasu.

* haridusstrateegia KOVide ja kogukonna põhiseks

KOVid peaksid omama head ülevaadet oma piirkonda kuuluvatest inimestest ning õpilaste hariduslikest erisusest/erivajadustest. Kogukondades (eriti suuremates) oleks vaja siiski vanemaid valikute tegemisel suunata ning proovida komplekteerida koolid, klassid ja rühmad vajadustest tulenevalt. Sobitame need, kes sobituvad.

* 'ettevõtlik kool' ja/või (huvitav kool) hariduse kvaliteedistandardiks?

Praegu on Võrumaal väga vähe koole ettevõtliku kooli liikumisega liitunud ning ikka on väärarusaam, et tegemist on majandusõppe ja õpilasfirmadega. Tegelikult on ettevõtliku kooli programm mõeldud just muutnud õpikäsitluse juurutamiseks – igasugune praktiline õpe, nn käed-külge lähenemine (vs raamatust faktiteadmiste kogumine), kogemustest õppimine, avatud tunnid kogemuste jagamiseks jne.

* kooli tööle oma ala profid ja entusiastid

- Tänapäeval on õpetaja roll olla hea kaasaja, juhendaja ja suunaja. Seda saab teha paljuski isikliku eeskujuga, sest noored õpivad vanemaid/eeskujusid jälgides ning nende tegevusi jäljendades. Ka hariduses on vaja nn **sädeinimesi**, kes sütitaksid noori avastama, kogema ja proovima.

- Eriti oluline on leida entusiastides meesõpetajaid, kes tõesti tahavad noortega tegeleda ning neid arendada. Sellisel juhul rakendad kõik viisid, et neid koolis hoida. Samas on siis ohukoht! Lihtsalt sooja koha peal hoidmist sest tegemist on koolis oleva meesterahvaga siiski soosida ei tasuks. Vaja on siiski tõelisi meessoost eeskujusid.

- Oluline on entusiastlike inimeste töötamine koolis ka tööõpetuse ja reaalinete populariseerimise seisukohast (seos 2.3). Kuna noori käidavad vilkuvad pildid ja nad on kasvatatud pingutamist kartma, siis on käsitöö ja tööõpetuse valdkonnas olukord kujunenud tõeliselt halvaks. Samas on töö- ja tehnoloogiõpetuse tähtsuse kasvatamine oluline ka peenmotoorika arendamise seisukohast (seos 2.1 ja 2.3) ja läbi praktiliste tegevuste seoste loomine loodus- ja täppisteaduste ainekavade sisuga tõhustab uute oskuste omandamist ning loogilise mõtlemise ning järelduste tegemise oskust. Teooria ja praktika peavad käima käsikäes.

* tegevuskasvatus/töökasvatus hariduse igapäevaosaks

- Tööd tuleb tegema õppida ja läbi kogemuste kasvab selle juurde ka töö väärtustamine (seos 2.4). Töö juurde on lapsed vaja kaasata juba varasest east. Juba lasteaia vanemates rühmades ning algklassides peaks laskma lastel kogeda väiksemaid töökesi või proovida vanematega tööl kaasas käies tööd teha ning lasta neil oma kogemusi kaastlastega jagada. III kooliastmes võiks juurde tulla nädala-paarine tööpraktika, mis võiks olla üks loovtöö sooritamise võimalus (kui praktilise töö kohta kirjutada ka kirjalik refleksioon). Töö võib olla võimalusel tasustatud, kuid sama hästi võib see olla ka kogukonnapraktika või eesti-sisene Veni-vidi-vici kaudu vabatahtlikuks käimine. Nii oleks hea võimalus karjääriõpetust tõhustada ning noor saaks aimu, mis talle sobib/ei sobi või milleks ta võimeline on/ei ole. Lisaks saaksid noored tõesti töökogemuse, mida hiljem oma CV-s välja tuua. Me ei saa oodata, et otse koolipingist juhtivale töökohale pürgivast noorest saaks hea juht kui tal puudub reaalne ettekujutus sellest, mida see töövaldkond hõlmab. Hea juht teab endale alluvat valdkonda läbi ja lõhki, aga see tähendab, et valdkonnast teadmiste omandamise ja alluvate suhtes empaatiavõime kasvatamiseks peavad juhil olema reaalsed teadmised ja praktilised kogemused. Hea juht võiks siiski kasvada samm-sammult tasemeid pidi ülespoole kerkides ning alustada tuleks kõige madalama astme töökohtadest.

2.3 Kutse- ja täiendusharidus:

* Kutsehariduse suurim probleem on, et see ei ole valdavale osale noortest atraktiivne.

-Esiteks see, et kutsekoolid ei suuda/oska ennast noortele müüa. Koduleht ei ole tänapäeva noori kõnetavalt üles ehitatud ning vajalikku infot ei saa kiiresti kätte (aga tänapäeva noor on kärsitu).
- Selgelt tuleb nähtavaks teha ka muud kompetentsid, mida üht või teist kutset omandades juurde saab (näit. Võrumaa kutsekas on teatud projektides osaledes võimalik teha ka B-kat load). Kindlasti aitaks sellised teadmised panna rohkem noori kutseõppe võimalust kaaluma.
- Ametid ei kõneta noori ning neil puuduvad ka praktiliseks füüsiliseks tööks teadmised, oskused ja harjumused. Jõuame tagasi eelmises punktis väljatoodu juurde – vaja on juba varakult sädeinimest, kes loob lapses huvi oma kätega midagi vahvat meisterdada, ning seda, kes annab edukaks soorituseks vajalikud teadmised. Kui leida noori kõnetavad eeskujud, siis annab ka noori suunata kutseharidust valima, sest hetkel nähakse kutseharidust siiski kui mingit varianti neile, kes muuga hakkama ei saa. Kui töö tegemine ei ole väärtus, siis ei väärtusta noored ka kutseharidust. Kui õpetama leida noori kõnetada suutvaid silmapaistvaid spetsialiste/praktikuid, siis on võimalus leida ka noori, kes neist innustust saavad.

* (Kohalikus) kutsehariduses on vaja luua võimalused õppimiseks ka erivajadustega (nii füüsiliste kui vaimsetega) inimestele kutse õppimiseks.

* loomulikult peab kutsekool tegema koostööd tööpakkujatega ning ametiõpet on vaja regulaarselt viia vastavusse reaalse vajadusega. Õppekavad peavad olema paindlikud.

2.4 Põhiväärtuste arendamine

* Olen uhke võroke – alates hariduse esimesest astmest.

Juba lasteaedades hakata tutvustama meie kultuuri ja omapära. Pakkuda võro keele tunde lasteaiast kõrgkoolini, sest see seob Võrumaaga.

* väärtuskasvatus läbi ühisürituste ja multikultuurse klassiruumi

- Näit. spordivõistlused ja meeskonnatöö oskus, ürtuste organiseerimise kogemused
- sotsiaalsed vaatused läbi kogukonnapraktika, kaasava hariduse
- oleme valmis vastu võtma ka teistest kultuuriruumidest pärit inimesi

* looduskasvatus

- lapsed varakult loodusesse ja reaalselt elu nägema (piim ja liha ei tule poest; mida tuleb enne teha, et oleks porgandit/õuna, mida hammustada)

- jäätmete sorteerimine ja taaskasutus või ümbertöötlemine

* töökasvatus

Töö ja töötegijad tuleb uuesti tõsta ausse ning noored varakult õpetada tööd tegema ja kogemusi saama.

2.5 Õpetaja ametikoha väärtustamine:

* õpetajad ameti kuvand positiivseks

Õpetajad peavad hakkama ka ise oma ameti maine parandamisele kaasa aitama. Kui nii meedias kui sotsiaalmeedias levivad ainult negatiivsed emotsioonid, siis pole ime, et ameti maine on üsna madal.

* vaheaasta võimalus

võimaldada õpetajatele teatud perioodide tagant nn vaheaastat enese täiendamiseks ja puhkamiseks, uue motivatsiooni saamiseks. Vaja oleks õpetajaid suunata ka välisriikidest häid praktikaid otsima. Kindlasti on vaja kooli juhtkonna poolne lähenemine – positiivselt silma paistvatele õpetajatele oleks selline vaheaasta võimalus tunnustuseks ja preemiaks; samas oleks ka liiga vanas kinni olevad õpetajad suunata silmaringi laiendama ning uusi meetodikaid omandama.

* Rahulolev, loov õpetaja

Õpilane saab olla õnnelik siis, kui klassi ees on särasilmne õnnelik õpetaja. Õpetajal peab jääma aega oma töö loovaks planeerimiseks, sest siis saavad õpilased osaleda ka haaravates ja mitmekesistes ainetundides. Eesti õpetaja on pidevalt ülekoormatud ja läbipõlemise ääre peal ning peab võtma töödeks-tegemisteks aega oma isiklikust ajast ning oma pere ja lähedaste arvelt. Niikaua kui selline asi kestab, ei ole lootust, et õpetajaametisse suhtumine positiivsemaks muutub.

* õpetajatele rohkem õigusi

Hetkel tundub, et Eestis on kõigil õigused – õpilasel, lapsevanemal, koolijuhil- ja kõik saavad muudkui esitada oma nõudmisi. Õpetaja õigused on aga suhteliselt ära piiratud ning seega on nad jäetud suhteliselt kaitsetuks.

* konkurentsivõimeline palk